

Joe's Kunst

Gids voor derde graad secundair onderwijs en hoger onderwijs

St-Niklaaskerk

IJzertoren

Montanus.5

Beste leerlingen en leerkrachten Geschiedenis-Esthetica 3de graad,

Dit jaar is het 90 jaar geleden dat Joe English enkele maanden voor het einde van de Eerste Wereldoorlog overleed ten gevolge van onvoldoende medische zorgen bij een blindedarmontsteking.

Joe English is het best bekend als frontsoldaat die zijn grafische talenten ten dienste stelde van de Frontbeweging. Zo wordt hij na de oorlog een van de symbolische boegbeelden van de Vlaamse Beweging.

Maar Joe English is nog veel meer.

In zijn korte leven- hij wordt slechts 36 jaar- laat hij een omvangrijk oeuvre na van schilderijen, grafisch werk tot het ontwerpen van goudborduurwerk en vlaggen voor het atelier van zijn vader.

In deze educatieve brochure volgen wij dit korte maar uiterst interessant leven aan de hand van een selectie van zijn kunstwerken en ontdekken hoe deze jonge talentrijke kunstenaar “als een bloesem in de bloei wordt geknakt”.

De rijk geïllustreerde catalogus Joe’s kunst is een unieke gelegenheid om voor het eerst kennis te maken met zijn bekroonde werken, zijn portretten, landschappen, stillevenen en tekeningen.

De Joe English-wandeling leidt u doorheen het historisch centrum van Diksmuide en verbindt de 3 locaties.

Deze educatieve brochure sluit perfect aan bij de eindtermen, de lessen Geschiedenis-Esthetica en het lessenprogramma van de 3de graad.

De biografische inleiding kan reeds een interessant cultuur-historisch uitgangspunt vormen voor een klassengesprek waarbij de leerkracht de nodige meer-informatie en commentaar kan geven.

Er is een veelheid van vragen. Verdeel de vragen onder elkaar en maak een boeiend groepswerk.

De werkgroep Tentoonstelling Joe English.

Beknopte biografie om Joe English' kunst beter te begrijpen en te waarderen

Brugge 1882-1901

Omstreeks het midden van de 19de eeuw emigreren 2 miljoen Ieren, onder wie Henry English, de vader van Joe, die zich na omwegen vestigt in Brugge in 1865.

Henry kan zich vrij vlug opwerken tot zelfstandig goudborduurder. Hij huwt Marie Dinnewet, opgegroeid in een Brugse kunstenaarsfamilie. Ze krijgen 13 kinderen waarvan 3 vroegtijdig sterven.

Joseph (Joe) geboren in 1882 is de 3de in de reeks.

Hij volgt reeds op jonge leeftijd tekenen en schilderen aan de Brugse Kunstacademie om zich dan verder te vervolmaken aan het Hoger Instituut voor Schone Kunsten in Antwerpen.

Antwerpen 1901-1908

Deze Antwerpse periode is van enorm belang voor Joe's verdere ontwikkeling.

- Hij krijgt een klassieke academische opleiding met bijzonder veel aandacht voor het tekenen naar het leven (het object tekenen) en het teken van de menselijke figuur (het levend model).
- Hij leert Sam kennen, de zoon van Juliaan De Vriendt, leraar portretschilderen. Beiden zullen later naar het Front gestuurd worden. Een trouwe vriendschap ontstaat tot over de dood heen.
- Hij maakt kennis met belangrijke figuren uit de Vlaamse Beweging die een diepe indruk nalaten en hem verder blijven inspireren.
- Hij gaat op reis naar zijn roots in Ierland met zijn vele typische Keltische grafzerken en naar Engeland met zijn symbolisten, de Prerafaëlieten.
- Hij leert zijn toekomstige echtgenote kennen, Elisabeth Goedemé die opgroeit in een Vlaamsvoelend en kunstminnend gezin. Zij is een begaafde pianiste en muzieklerares.
- Voor Joe is zij de sterke vrouw achter de grote maar enigszins schuchtere kunstenaar.
- Hij behaalt diverse belangrijke prijzen o.a. De Romeprijs (1904 en 1907) en de Godecharleprijs (1907).

Brugge 1908-1914

Zes jaar werkt Joe in zijn geboortestad als zelfstandig kunstschilder. Hij maakt vele ontwerpen voor zijn vader. Joe heeft het niet gemakkelijk want hij zit vast in een burgerlijk milieu en is te schroomvol om met zijn klassieke opleiding de experimentele weg op te gaan zoals vele van zijn tijdgenoten.

Joe English ontwikkelt ondertussen een zeer eigen schilderstechniek die meer suggereert dan wat uitgebeeld wordt.

Zijn familie, vooral zijn echtgenote en dochtertje -zijn zoontje heeft hij nooit gekend want het werd geboren toen hij reeds als frontsoldaat achter de IJzer in Veurne verbleef- zijn een veel voorkomend thema in zijn schilderijen.

Veurne 1914-1918

Joe is 32 jaar wanneer de Eerste Wereldoorlog losbreekt.

Te oud voor de loopgraven wordt de kunstenaar achter de frontlinies grond- en wegenwerker. Niet voor lang.

Dank zij Prof. Frans Daels krijgt Joe op een kamertje in het Bisschoppelijk college van Veurne een veelheid van opdrachten.

Secretariaatswerk voor het S.K.V.H. (Secretariaat Katholiek Vlaamse Hoogstudenten), tekenlessen aan soldaten op rust, grafische ontwerpen op verzoek van de Frontbeweging, organiseren van tentoonstellingen "Kunst aan de IJzer".

In 1917 wordt hij opgenomen in de officiële kunstkring "Section Artistique".

"Ik dien" is zijn leuze.

Het valt op dat Joe English naar het einde van de Eerste Wereldoorlog zich meer en meer op de achtergrond houdt en zijn tekenpen alleen gebruikt voor a-politieke thema's naarmate de Frontbeweging zich radicaliseert.

Gedurende de maand april van 1918 wordt in de "Section Artistique" een wedstrijd uitgeschreven. Een affiche ontwerpen die de landelijke bevolking wijst op het gevaar van niet-ontploffte granaten.

Joe zal niet meer weten dat hij de prijs wint want kort na de bekendmaking van het resultaat sterft hij tijdens de nacht van 30 augustus op 1 september 1918.

Met dank aan Paul De Baere, curator van de tentoonstelling in Montanus.5 en samensteller van de catalogo, die zijn licentiaatsverhandeling "Joe English (1882-1918) Leven, Werk en Betekenis" ter beschikking stelde alsook Peter Eyskens en Dr. Luc Vandeweyer voor hun waardevolle artikels in de catalogo.

Luik 1. Montanus.5

Een academische opleiding

Het stilleven, het portret en het menselijk naakt staan centraal in de kunstopleiding van Joe aan de Kunstacademie van Brugge en Antwerpen.

Nr. 1 Stilleven met bloemen in Delftse vaas

Meer dan welk ander genre behoort het stilleven tot het terrein van de zuivere kunst omdat het hier vooral gaat om problemen van compositie, kleur en vorm.

Joe schildert op 17 jarige leeftijd dit stilleven. Hij behaalt er een prijs mee op de academie.

In diezelfde periode schildert Paul Cézanne enorm veel stillevens maar behaalt er geen prijzen mee. Integendeel. Jaren werkt hij zonder enige erkenning.

- Zoek een stilleven van Paul Cézanne op en probeer te verwoorden waarom het zo anders is dan het stilleven van Joe.

Nr. 4.1 Studie van een naakte jongen in contraposthouding en in profiel naar rechts

- Wat is een contraposthouding?

.....

- Wat zou de bedoeling zijn van deze esthetische maatstaf?

.....

- Ken je een beroemd voorbeeld uit de Klassieke Oudheid?

.....

Het portret schilderen is een van de belangrijkste uitdagingen op de kunstacademie.

Joe heeft tijdens zijn korte leven dit genre intens en veelvuldig beoefend. Naast zelfportretten, gaat zijn voorkeur naar zijn broers en zussen die hij op een fijngevoelige en psychologische manier vastlegt.

- Zou je er in slagen de persoonlijkheid van Joe te omschrijven?

.....

.....

- Welk familieportret spreekt jou het meest aan en waarom?

.....

.....

Joe English is 22 jaar wanneer hij in 1904 een Romeprijs behaalt met

Nr. 8 “L’Art et la Paix qui embellissent la Vie valent mieux que la Gloire brutale de la Guerre”

De jonge student-kunstenaar heeft reeds een eigen visie. Niet de werkelijkheid wil hij uitbeelden of imiteren maar wel het suggereren van een hogere, geestelijke werkelijkheid aan de hand van symbolen en vage, niet onmiddellijk te verklaren interpretaties.

- Hoe noemt men deze kunststroming op het einde van de 19de eeuw?

.....

- De voorgestelde personages zijn telkens symbolen die verwijzen naar abstracte waarden (zie titel van het schilderij). Waag je een interpretatie?

.....

.....

.....

Drie jaar later, in 1907, behaalt Joe de prestigieuze Godecharleprijs met een triptiek waar opnieuw de symbolistische beeldtaal aanwezig is.

Nr. 25 “De mensheid op zoek”

- Wat is een triptiek en vanwaar de herkomst?

.....

- Waar zoekt Joe zijn inspiratie?

.....

- Wat wil Joe hiermee suggereren?

.....

In de ban van de Romantiek

Peter Benoit en Albrecht Rodenbach zijn twee boegbeelden van de Romantiek in Vlaanderen. Joe heeft voor beide kunstenaars een duidelijke belangstelling en sympathie. Peter Benoit overlijdt in 1901. Op een originele manier brengt Joe deze kunstenaar in herinnering.

Nr. 43 Hommage à Peter Benoit

- Op welke originele manier brengt Joe hulde aan Peter Benoit?

.....

- Kun je weten aan de hand van het schilderij welke kunstdiscipline Peter Benoit beoefende?

.....

- Het zittend nonnetje is de zus van Peter Benoit. De pianiste is mevr. Rubbrecht, bevriend met de familie English. Wie is de derde vrouw?

.....

- Dit schilderij is een typisch voorbeeld van een genrestuk, veelvuldig beoefend in de Romantiek. Wat is typisch aan een genrestuk?

.....

Nr. 31 Gudrun wachtend op Herwig

Dit schilderij is precies 100 jaar geleden gemaakt.

Het toneeldrama Gudrun van Albrecht Rodenbach maakte destijds grote indruk op Joe niet alleen omwille van de vrijheidsstrijd van de Vlaamse kustbewoners maar ook omwille van het romantische liefdesthema.

- Welke typische kenmerken van de romantiek vind je hier terug ?

.....
.....

- De manier waarop Joe dit thema uitbeeldt is niet zo romantisch meer omdat de omtreklijnen vervagen door het zand, zee en licht. Hoe noemt men deze nieuwe kunststijl?

.....

- Vind je nog andere schilderijen in diezelfde stijl?

.....

Nr. 26 Heer Halewijn

Joe heeft ook een uitgesproken belangstelling voor de middelnederlandse literatuur die dankzij de Romantiek herontdekt wordt. De ballade van Heer Halewijn is alom bekend.

- Welke techniek wordt hier gebruikt?

.....

- Is deze ballade na te vertellen aan de hand van wat je ziet?

.....

Luik 2. Sint-Niklaaskerk

1.

Het borduuratelier English waarvoor Joe de tekeningen en schetsen ontwerpt, is een van de twintigtal ateliers die Brugge rijk is omstreeks 1900.

- Hiervoor zijn meerdere verklaringen. Kun je er een geven?

.....
.....

- Het atelier vervaardigt in hoofdzaak liturgische gewaden voor priesters en ook bekledingen voor liturgische meubelstukken. Geef een voorbeeld met zijn typische benaming.

.....
.....

- Het gouborduurwerk behoort tot de discipline van de toegepaste kunst. Kun je nog een ander voorbeeld geven van toegepaste kunst?

.....
.....

2.

Joe English is goed bekend in de Vlaamse studentenmilieus en het verenigingsleven. Zo krijgt het atelier vele opdrachten om vlaggen te ontwerpen.

- Hoe komt het dat er zo weinig vlaggen te zien zijn in de tentoonstelling?

.....
.....

- Geef de benaming van de belangrijkste Vlaamse studentenvereniging?

.....
.....

- Welke andere verenigingen, buiten de studenten, zijn de opdrachtgevers? Geef een vb.

.....
.....

3.

In 1912 ontwerpt Joe English een vlag voor de studenten van Veurne, niet vermoedend dat hij 4 jaar later in het college van Veurne een kamer zou betrekken waar hij kon tekenen en schilderen.

Deze vlag, gerestaureerd in 2006/7 door het internationaal bekende Brugse atelier Arte Grossé is eigendom van de v.z.w. Patrimonium Bisschoppelijk College Veurne.

- waarom is deze vlag zo merkwaardig van ontwerp?

.....
.....
.....

- Waarvoor staat deze vlag symbool?

.....
.....
.....

Joe English laat zich inspireren door een strijdgedicht van Albrecht Rodenbach: het lied der Vlaamse zonen (1875). Zelfs wanneer men het lied niet kent is de inhoud ervan toch duidelijk terug te vinden in de vlag.

- Welk vlaams-romantische begrippen van het lied vind je terug in deze vlag?

.....
.....

Joe English gebruikt tussen 1916-1918 een klaverblaadje als persoonlijke handtekening.

- Waar te vinden op de vlag?

.....
.....

4.

In de Sint-Niklaaskerk hangt een schilderij van **Sam De Vriendt: Kerstnacht aan de IJzer.**

- Wie is Sam De Vriendt?

.....
.....

- Welk historisch gebeuren wordt hier weergegeven?

.....
.....

Luik 3. Memoriaal IJzertoren

1.

Joe English wordt achter het IJzerfront meer dan andere soldaten direct geconfronteerd met de Frontbeweging.

- **Wat versta jij onder Frontbeweging?**

.....
.....

- **Welke invloedrijke figuur in de Frontbeweging portretteert Joe English verschillende malen?**

.....

- **Wat weet je meer over deze figuur?**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.

Joe English heeft achter het IJzerfront verschillende opdrachtgevers. Geef telkens een voorbeeld uit zijn grafisch werk (alleen nr. of titel).

- **De legerleiding die van Joe English “documentaires” verlangt:**

.....

- **Prof. Frans Daels die met de medische zorg belast is:**

.....

- **De Frontbeweging die verschillende doelen nastreeft:**

- politiek:
- cultureel:
- sociaal:
- godsdienstig:

3.

Vele Vlaamse soldaten hebben moeite met lezen en schrijven, anderen zijn nog analfabeet.

- In welke mate houdt Joe English hiermee rekening in zijn grafisch werk?

- naar inhoud:
- naar vorm:

Nr. 1 Onze-Lieve-Vrouw-van-de-IJzer

Hier wijkt Joe English duidelijk af van de traditionele voorstellingswijze van de Moeder Gods.

- Geef enkele traditionele voorstellingswijzen van de moeder Gods?

.....
.....

- In welke mate wijkt Joe English hiervan af?

.....
.....

- Welke compositiestructuur vind je hier terug?

.....
.....

4.

Joe English is de ontwerper van het bekende heldenhuldezerk.

- Voor wie bestemd?

.....
.....

- Wat is merkwaardig aan de vormgeving en is hiervoor een verklaring?

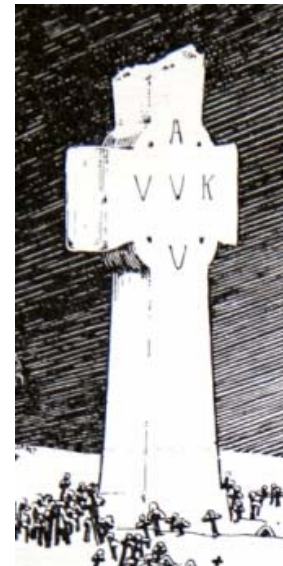
.....
.....

- Verklaar het letterwoord in het kruis.

.....
.....

- Geef de typische naam van de wiekende vogel die tevens de strijdkreet is van de Vlaamse studenten.

.....

Nr. 2 De Mystische Stad (Veurne)

- Welke emotie of indruk van het verwoeste Veurne laat Joe English op je na?

.....
.....

- Streep aan wat je het meest treft en probeer te zeggen waarom:

Afschuw – opstandigheid – sereniteit –
ontroering - ontreddeering- romantisch – rust -
dramatisch – chaotisch – verlatenheid –
surrealistisch - eenzaamheid –
uitzichtloosheid – ontmoediging - realistisch.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5.

Vele jonge kunstenaars zoals Joe English kennen een veel te vroege dood aan of achter het Front. Hun vroegtijdige dood is een groot verlies voor de verdere ontwikkeling van de kunst.

- Kun je hiervan een voorbeeld geven?

.....
.....